

KANSALLISUUSKYSYMYKSESTÄ JUGOSLAVIASSA

*Puhe Kominternin Toimeenpanevan Komitean
Jugoslavian valiokunnassa
maaliskuun 30 pnä 1925*

Toverit! Luulen, ettei Semitsh ole tehnyt itselleen täysin selväksi sitä, mikä bolsheveikeilla on ydinajatus kansallisuuskysymyksen asettelussa. Bolshevikit eivät ole koskaan erottaneet kansallisuuskysymystä vallankumouksen yleiskysymyksestä, ei ennen Lokakuuta eikä Lokakuun jälkeen. Ydinajatuksena kansallisuuskysymyksen bolshevistisessa asettelussa on se, että bolshevikit ovat aina käsitelleet kansallisuuskysymystä eroittamattomassa yhteydessä vallankumouksen perspektiiveihin.

Semitsh siteerasi Leniniä sanoen Leninin olleen sillä kannalla, että vissi kansallisuuskysymyksen ratkaisu pitää varmistaa perustuslakiin. Tällä hän, Semitsh, halusi nähtävästi sanoa, että Lenin muka piti kansallisuuskysymystä perustuslakikysymyksenä, t.s. ei vallankumouksen kysymyksenä, vaan reformikysymyksenä. Se on aivan väärin. Leniniä eivät koskaan vaivanneet eivätkä voineet vaivata perustuslailliset harhat. Tarvitsee vain selailta hänen teoksiaan tullakseen vakuuttuneeksi siitä. Kun Lenin puhui perustus-

laista, ei hän tarkoittanut sillä kansallisuuskysymyksen ratkaisemista perustuslaillista tietä, vaan vallankumouksen tietä, s.o. hän piti perustuslakia vallankumouksen voiton tuloksena. Meillä Neuvostoliitossa myöskin on Perustuslaki, ja se heijastaa kansallisuuskysymyksen vissiä ratkaisua. Mutta tämä Perustuslaki ei ole tullut maailmaan porvariston kanssa tehtyjen kauppojen tuloksena, vaan voitokkaan vallankumouksen tuloksena.

Edelleen Semitsh vetoaa Stalinin tunnettuun kirjaan kansallisuuskysymyksestä, joka on kirjoitettu vuonna 1912²², yrittäen löytää siitä edes välillisen vahvistuksen, joka todistaisi hänen olevan oikeassa. Mutta tämä vetoaminen osoittautui tuloksettomaksi, sillä hän ei löytänyt eikä voikaan löytää siitä edes etäistä viittausta, sitaatista puhumattakaan, joka edes jossain määrin puolustaisi hänen „perustuslaillista“ kantaansa suhteessa kansallisuuskysymykseen. Tämän todisteeksi voisin palauttaa Semitshin mieleen sen tunnetun kohdan Stalinin kirjasta, jossa kansallisuuskysymyksen ratkaisemisen itävaltalaisen (perustuslaillisen) menetelmän vastakohtaksi asetetaan sen ratkaisemisen venäläisten marxilaisten (vallankumouksellinen) menetelmä.

Se kuuluu näin:

„Itävaltalaiset aikovat toteuttaa „kansallisuuksien vapauden“ pienten reformien avulla, hitain askelin. Ehdottaessaan kansallista kulttuuriautonomiia käytännöllisenä toimenpiteenä he eivät ollenkaan odota perinpohjaista muutosta, demokraattista vapausliikettä, jota heillä ei ole näköpiirissä. Venäjän marxilaiset sitävastoin sitovat kysymyksen „kansallisuuksien vapaudesta“ todennäköiseen perinpohjaiseen muutokseen, demokraattiseen vapausliikkeeseen,

sillä heillä ei ole perusteita odottaa reformeja. Ja tämä muuttaa oleellisesti asian kansakuntain todennäköiseen kohtaloon nähden Venäjällä“.

Lienee selvä.

Ja tämä ei ole vain Stalinin yksityinen katsantokanta, vaan venäläisten marxilaisten yhteinen kanta, jotka ovat aina käsitelleet ja käsittelevät kansallisuuskysymystä kiinteässä yhteydessä yleiseen kysymykseen vallankumouksesta.

Liioittelematta voidaan sanoa, että kansallisuuskysymyksen asettamisessa Venäjän marxilaisuuden historiassa on ollut kaksi vaihetta: ensimmäinen, s.o. Lokakuun edellinen vaihe, ja toinen, s.o. Lokakuun vaihe. Ensimmäisessä vaiheessa kansallisuuskysymystä pidettiin porvarillis-demokraattisen vallankumouksen yleisen kysymyksen osana, t.s. proletariaatin ja talonpoikaiston diktatuurin osakysymyksenä. Toisessa vaiheessa, jolloin kansallisuuskysymys laajeni ja muuttui siirtomaakysymykseksi, jolloin kansallisuuskysymys muuttui valtioiden sisäisestä kysymyksestä yleismaailmalliseksi kysymykseksi, — kansallisuuskysymystä pidetään jo proletaarisen vallankumouksen yleiskysymyksen osana, proletariaatin diktatuurin osakysymyksenä. Molemmissa tapauksissa, kuten näette, on kysymykseen suhtautuminen ollut tiukasti vallankumouksellinen.

Mielestäni ei Semitsh ole vielä tehnyt itselleen täysin selväksi kaikkea tätä. Tästä johtuu hänen yri-tyksensä alentaa kansallisuuskysymys perustuslailliselle pohjalle, s.o. pitää sitä reformikysymyksenä.

Tästä virheestä johtuu hänen toinen virheensä, se, että hän ei halua pitää kansallisuuskysymystä olemuk-

seltaan talonpoikaiskysymyksenä. Ei agraarikysymyksenä, vaan talonpoikaiskysymyksenä, sillä ne ovat kaksi eri asiaa. Aivan oikein on, ettei kansallisuuskysymystä saa samaistaa talonpoikaiskysymyksen kanssa, sillä talonpoikaiskysymysten lisäksi kansallisuuskysymys sisältää vielä kansallisen kulttuurin, kansallisen valtioelämän y.m. kysymykset. Mutta epäilemättöntä on myöskin se, että kansallisuuskysymyksen perustan, sen sisäisen olemuksen muodostaa kuitenkin talonpoikaiskysymys. Täten juuri onkin selitettävissä, että talonpoikaisto muodostaa kansallisuusliikkeen perusarmeijan, että ilman talonpoikaisarmeijaa ei yleensä ole eikä voi olla suurta kansallisuusliikettä. Juuri tätä tarkoitetaan, kun sanotaan, että kansallisuuskysymys on olemukseltaan talonpoikaiskysymys. Minusta tuntuu siltä, että Semitshin haluttomuudessa tämän määritelmän hyväksymiseen piilee kansallisuusliikkeen sisäisen voiman väheksyminen sekä kansallisuusliikkeen syvästi kansanomaisen, syvästi vallankumouksellisen luonteen ymmärtämättömyys. Tämä ymmärtämättömyys ja tämä väheksyminen ovat suurena vaarana, sillä käytännössä ne merkitsevät sen sisäisen potentiaalisen voiman väheksymistä, mikä on, sanokaamme, kroaattien liikkeessä kansallisen vapautensa puolesta, joka väheksyminen uhkaa aiheuttaa vakavia selkkautumisia koko Jugoslavian kommunistiselle puolueelle.

Siinä on Semitshin toinen virhe.

Ehdottomasti virheellisenä on pidettävä myöskin Semitshin yritystä käsitellä kansallisuuskysymystä Jugoslaviassa irrallaan kansainvälisestä tilanteesta ja Euroopan todennäköisistä perspektiiveistä. Ottaen

lähtökohdaksi sen, ettei kroaattien eikä sloveenien keskuudessa tällä hetkellä ole vakavampaa kansan liikettä riippumattomuuden puolesta, Semitsh tulee siihen johtopäätökseen, että kysymys kansakuntien eroamisoikeudesta on akateeminen, joka tapauksessa ei ajankohtainen kysymys. Se on tietysti väärin. Vaikkapa vielä myönnettäisiin, ettei tämä kysymys ole tällä hetkellä ajankohtainen, niin se voi muodostua täysin ajankohtaiseksi, jos alkaa sota tahi kun se alkaa, jos Euroopassa tapahtuu vallankumous tahi kun se tapahtuu. Ja se, että sota alkaa väistämättä ja että ne siellä joutuvat ehdottomasti tappeluun keskenään, siitä ei voi olla epäilystä, kun ottaa huomioon imperialismin luonteen ja kehityksen.

Vuonna 1912, jolloin me, venäläiset marxilaiset, hahmottelimme kansallisuusohjelman ensimmäistä luonnosta, meillä ei ollut Venäjän keisarikunnan ainoassakaan reunamaassa vielä vakavaa itsenäisyysliikettä. Mutta siitä huolimatta me pidimme tarpeellisenä sisällyttää ohjelmaamme kohdan kansakuntien itsemääräämisoikeudesta, s. o. jokaisen kansallisuuden oikeudesta eroon ja itsenäiseen valtiolliseen olemassaoloon. Minkä vuoksi? Sen vuoksi, että me emme läheneet vain siitä, mitä silloin jo oli olemassa, vaan myöskin siitä, mitä oli kehittymässä ja tulossa kansainvälisten suhteiden yleisessä järjestelmässä, t.s. me emme pitäneet silloin silmällä ainoastaan nykyisyyttä, vaan myöskin tulevaisuutta. Ja me tiesimme, että jos joku kansallisuus vaatii eroa, niin venäläiset marxilaiset tulevat taistelemaan sen puolesta, että jokaiselle tällaiselle kansallisuudelle taataan eroamisoikeus. Puheessaan Semitsh vetosi useita kertoja Stalinin kirjaseen

kansallisuuskysymyksestä. Mutta tuossa Stalinin kirjasessahan sanotaan itsemääräämisoikeudesta ja riippumattomuudesta näin:

„Imperialismin kasvu Euroopassa ei ole sattuma. Euroopassa käy olo pääomalle ahtaaksi, ja se pyrkii kiihkeästi vieraisiin maihin etsien uusia markkinoita, halpaa työväkeä ja uusia sijoituskohteita. Mutta tämä johtaa ulkoisiin selkkauksiin ja sotaan... Täysin mahdollinen on sellainen sisäisten ja ulkoisten suhdanteiden yhteenpunoutuma, jolloin jokin Venäjän kansallisuuksista katsoo tarpeelliseksi asettaa ja ratkaista kysymyksen riippumattomuudestaan. Eikä tietenkään marxilaisten asia ole asettaa esteitä tällaisissa tapauksissa“.

Tämä on kirjoitettu jo vuonna 1912. Te tiedätte, että tämä väittämä tuli täydellisesti vahvistetuksi myöhemmin, niin sodan aikana kuin sodan jälkeenkin, erikoisesti proletariaatin diktatuurin voiton jälkeen Venäjällä.

Sitä suuremmalla syyllä on otettava huomioon tällaiset mahdollisuudet Euroopassa yleensä ja erikoisesti Jugoslaviassa, varsinkin nyt, sen jälkeen kun kansallis-vallankumouksellinen liike on syventynyt sorretuissa maissa ja kun vallankumous on voittanut Venäjällä. Samalla on otettava huomioon se seikka, ettei Jugoslavia ole täysin itsenäinen maa, että se on sidottu tiettyihin imperialistisiin ryhmittymiin ja että näin ollen se ei voi jättäytyä pois siitä suuresta voimainmittelystä, joka on käynnissä Jugoslavian ulkopuolella. Ja kun te laaditte kansallisuusohjelmaa Jugoslavian puolueelle,— ja kysymys on tässä tapauksessa juuri siitä,— niin pitää muistaa, ettei ohjelma voi lähteä vain siitä, mitä nykyhetkellä on olemassa, vaan myöskin siitä, mitä on kehittymässä ja mitä

tulee väistämättä olemaan kansainvälisten suhteiden seurauksena. Senpä vuoksi olenkin sitä mieltä, että kysymystä kansakuntien itsemääräämisoikeudesta on pidettävä ajankohtaisena, elintärkeänä kysymyksenä.

Nyt kansallisuusohjelmasta. Kansallisuusohjelman lähtökohtana pitää olla teesi neuvostovallankumouksesta Jugoslaviassa, se teesi, että ilman porvariston kukistamista ja vallankumouksen voittoa ei kansallisuuskysymys voi tulla ratkaistuksi vähääkään tyydyttävästi. Poikkeukset ovat tietysti mahdollisia. Sellaisena poikkeuksena ennen sotaa oli esimerkiksi Norjan eroaminen Ruotsista, josta Lenin puhuu seikkaperäisesti eräässä kirjoituksessaan²³. Mutta se tapahtui ennen sotaa ja otollisten seikkojen poikkeuksellisen yhteensattumuksen vallitessa. Sodan jälkeen, ja etenkin neuvostovallankumouksen voitettua Venäjällä, tällaiset tapaukset ovat tuskin mahdollisia. Joka tapauksessa tällaisille tapauksille on nyt jäänyt niin vähän mahdollisuuksia, että ne voidaan katsoa nollan arvoisiksi. Mutta koska asia on siten, niin on selvää, ettemme me voi rakentaa ohjelmaa nollan arvoisille suureille. Siksipä teesin vallankumouksesta pitääkin olla kansallisuusohjelman lähtökohtana.

Edelleen. Kansallisuusohjelmaan pitää ehdottomasti sisällyttää erikoinen pykälä kansakuntien itsemääräämisoikeudesta aina valtiolliseen eroamiseen asti. Edellä jo puhuin siitä, miksei nykyisten sisäisten ja kansainvälisten olojen vallitessa voida tulla toimeen ilman sellaista pykälää.

Ja vihdoin, ohjelmassa pitää olla erikoinen pykälä myöskin kansallis-alueellisesta autonomiasta niille Jugoslavian kansallisuuksille, jotka eivät pidä tarpeel-

lisena erota Jugoslaviasta. Väärässä ovat ne, jotka pitävät sellaista yhdistelmää mahdottomuutena. Se ei ole oikein. Määrätyissä oloissa, neuvostovallankumouksen voiton tuloksena Jugoslaviassa, on täysin mahdollista, etteivät eräät kansallisuudet halua erota, samoin kuin kävi meillä Venäjälläkin. On selvää, että tällaisen tapauksen varalta pitää ohjelmassa olla kohta autonomiasta, pitäen silmällä Jugoslavian valtion muuttamista autonomisten kansallisten valtioiden federatioksi neuvostojärjestelmän pohjalla.

Siis, eroamisoikeus niille kansallisuuksille, jotka haluavat erota, ja autonomiaoikeus niille kansallisuuksille, jotka katsovat parhaimmaksi jäädä Jugoslavian valtion puitteisiin.

Väärinkäsitysten välttämiseksi on sanottava, että eroamisoikeutta ei pidä käsittää **velvollisuudeksi** erota, eroamispakoksi. Kansakunta voi käyttää tätä oikeutta eroamalla, mutta se voi olla käyttämättäkin sitä, jos se ei sitä halua,—se on kansakunnan oma asia, eikä tätä voida olla ottamatta huomioon. Eräät toverit muuttavat eroamisoikeuden eroamisvelvollisuudeksi vaatien esimerkiksi kroaatteja eroamaan **ehdottomasti**. Tuo kanta on väärä ja se on hylättävä. Ei saa sekoittaa oikeutta velvollisuuteen.